

Το πρόγραμμα REVIT: Νέα πνοή στα μικρά σχολεία απομακρυσμένων περιοχών μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Εφαρμογή του προγράμματος στην Ίο και το Κουφονήσι

Τζιμόπουλος Νίκος¹, Πόρποδα Αριάδνη², Εγγάρχου Δήμητρα³, Φουντάνα Μαρία⁴,
Λάππας Ιωάννης⁵, Κάτσενος Ιωάννης⁶, Ζαγούρας Γιώργος⁷

[1ntzimop@sch.gr](mailto:ntzimop@sch.gr), [2aporpoda@yahoo.com](mailto:aporpoda@yahoo.com), [3egarchou@cti.gr](mailto:egarchou@cti.gr),
[4fountana@cti.gr](mailto:fountana@cti.gr), [5ylappas@yahoo.com](mailto:ylappas@yahoo.com), [6katsenos@cti.gr](mailto:katsenos@cti.gr), [7gzagou@cti.gr](mailto:gzagou@cti.gr)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Ευρωπαϊκό Έργο REVIT - Revitalizing Small Remote Schools for LifeLong Distance e-Learning - Νέα πνοή στα μικρά σχολεία απομακρυσμένων περιοχών μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, συγχρηματοδοτήθηκε από την ευρωπαϊκή ένωση και υλοποιήθηκε από το EAIY (Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών) σε συνεργασία και με φορείς άλλων 5 χωρών οι οποίες ενεπλάκησαν στο έργο. Στόχο του προγράμματος αποτέλεσε η επιμόρφωση των κατοίκων απομακρυσμένων περιοχών σε θέματα που είναι σχετικά με τα ενδιαφέροντα και την επαγγελματική τους ιδιότητα, μέσα από τη χρήση της τεχνολογίας και με την εφαρμογή μιας μεθοδολογικής προσέγγισης βασισμένης στη σύγχρονη κι ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα αναφερόμαστε στην περίπτωση της Ίου και των Κουφονησιών – περιοχές που συμμετείχαν ως απομακρυσμένες στο πρόγραμμα

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: εξ αποστάσεως εκπαίδευση, σύγχρονη, ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ευρεία χρήση του διαδικτύου από όλο και περισσότερους ανθρώπους, η διαρκής αναβάθμιση των ταχυτήτων πρόσβασης στο διαδίκτυο αλλά και των υπηρεσιών που αυτό προσφέρει, έχουν αναγάγει το διαδίκτυο σε φορέα επικοινωνίας και μάθησης. Πρόσφατες έρευνες καταδεικνύουν τον ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο που μπορεί η τεχνολογία να διαδραματίσει στην εκπαίδευση και στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων. Ειδικά στην περίπτωση ανθρώπων που κατοικούν σε απομακρυσμένες περιοχές η τεχνολογία μπορεί να ανατρέψει τις υπάρχουσες συνθήκες και να τους επαναφέρει στο προσκήνιο των εξελίξεων.

Οι Ευρωπαίοι πολίτες που ζουν σε απομακρυσμένες αγροτικές ή νησιωτικές περιοχές, δεν έχουν συνήθως τη δυνατότητα να απολαμβάνουν τις ίδιες εκπαιδευτικές ευκαιρίες που έχουν στη διάθεσή τους οι κάτοικοι μεγαλύτερων πόλεων. Πέρα από τις περιορισμένες ευκαιρίες για μάθηση, αισθητή είναι και η απουσία οποιασδήποτε μορφής εναλλακτικής δραστηριότητας από τη ζωή των κατοίκων, με αποτέλεσμα,

συχνά, η απομόνωση που βιώνουν να μην είναι μόνο φυσική, αλλά να επεκτείνεται και σε περισσότερες εκφάνσεις της ζωής τους.

Το REVIT, λοιπόν, στοχεύει στην αναβίωση τέτοιων απομακρυσμένων περιοχών, παρέχοντας στους κατοίκους πρόσβαση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και σε υψηλής ποιότητας, δομημένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αξιοποιούν τις ΤΠΕ.

Το πρόγραμμα REVIT (Revitalizing Small Remote Schools for LifeLong Distance e-Learning - Νέα πνοή στα μικρά σχολεία απομακρυσμένων περιοχών μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση) συγχρηματοδοτήθηκε από την ευρωπαϊκή ένωση (Lifelong Learning Programme / Transversal Programme / Key Activity 3: ICT - European Commission, EACEA) και υλοποιήθηκε από το EAITY (Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών) σε συνεργασία και με φορείς άλλων χωρών, οι οποίες ενεπλάκησαν στο έργο. Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν 2 χρόνια από 01.01.2009 μέχρι 31.12.2010 και συμμετείχαν σε αυτό 6 χώρες: η Ελλάδα, η Κύπρος, η Ιταλία, η Βουλγαρία, η Πολωνία και η Φιλανδία. Πιο συγκεκριμένα από τη Φιλανδία συμμετείχε το Πανεπιστήμιο της Jyväskylä (KokkolaUniversity Consortium Chydenius) και το Δημοτικό σχολείο Veikko Vionoja, από την Πολωνία το National In-Service Teacher Training Center (NTTC) και το Δημοτικό σχολείο στη Fornetka, από τη Βουλγαρία η Zinev Art Technologies και η κοινότητα της Kula, από την Κύπρο το Ανοικτό Πανεπιστήμιο(ΟUC) και η κοινότητα Παλαιοχωρίου, από την Ιταλία η CINECA και η Bioscert και τέλος από την Ελλάδα η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων και τα σχολεία των Κουφονησίων και της Ίου.

Ο κύριος στόχος του έργου αυτού, ήταν να προσφέρουμε στους κατοίκους απομακρυσμένων ορεινών και νησιωτικών περιοχών της ΕΕ την ευκαιρία να εξοικειωθούν με τις νέες τεχνολογίες και να επιμορφωθούν σε θέματα που άπτονται των ενδιαφερόντων τους. Αξιοποιώντας την υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων της κάθε περιοχής, η οποία σε πολλές περιπτώσεις δεν χρησιμοποιείται με αποτέλεσμα να απαξιώνεται, επιχειρείται να δοθεί στο σχολείο ρόλος τοπικού πυρήνα μάθησης. Η τεχνολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης γεφυρώνει γεωγραφικά χάσματα, καθώς σε όλα τα μαθήματα, επιμορφωτής και επιμορφούμενοι βρίσκονταν σε διαφορετικό χώρο, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις δημιουργήθηκαν τμήματα με επιμορφούμενους οι οποίοι προέρχονταν από διαφορετικές χώρες, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό τον ευρωπαϊκό χαρακτήρα του έργου.

Προϋπόθεση για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα αποτελούσε η γνώση βασικών δεξιοτήτων σχετικά με τη χρήση του υπολογιστή. Περιορισμοί σχετικοί με την ηλικία δεν υπήρχαν και έτσι συστάθηκαν τμήματα στα οποία π.χ. ένας νέος σπουδαστής θα μπορούσε να έχει ως συμμαθήτρια μια κυρία μέσης ηλικίας.

Πρωταρχικός στόχος του REVIT υπήρξε η εξοικείωση των επιμορφούμενων με τα εργαλεία web 2.0 όπως εγγραφές σε blogs, wikis, δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης, καταγραφές ηχητικές και οπτικές σε podcasts. Για το λόγο αυτό κάθε τμήμα που δημιουργήθηκε θα έπρεπε να παρακολουθήσει σε πρώτη φάση ένα εισαγωγικό πρόγραμμα που αφορούσε στη χρήση αυτών των εργαλείων, με απώτερο σκοπό την αξιοποίησή τους στη συνέχεια του προγράμματος. Πέρα όμως από τα πλαίσια του REVIT η χρήση αυτών των εργαλείων και η εξοικείωση με τις υπηρεσίες του διαδικτύου, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να μπορεί ο καθένας να έχει πρόσβαση στη γνώση, ενώ καλλιεργούνται οι συνθήκες που επιτρέπουν τη δια βίου μάθηση.

Η συνέχεια του προγράμματος ήταν διαφορετική για κάθε τμήμα και ήταν σχετική με τις ανάγκες και προτιμήσεις των κατοίκων κάθε περιοχής. Για το λόγο αυτό κλήθηκαν όλοι οι ενδιαφερόμενοι να συμπληρώσουν κάποια ερωτηματολόγια, μέσω των οποίων διερευνήθηκαν οι ανάγκες τους και προέκυψαν τα θέματα τα οποία συγκέντρωσαν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον και τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν διδακτικά αντικείμενα. Έτσι, μετά την προκαταρκτική ανάλυση των εκπαιδευτικών αναγκών στις περιοχές εφαρμογής των συμμετεχόντων χωρών (Κυκλάδες – Ελλάς, Κιλις – Βουλγαρία, Fomelka – Πολωνία, Ullana – Φινλανδία και Παλαιχώρι – Κύπρος) προέκυψαν οι παρακάτω άξονες μαθημάτων: εκμάθηση αγγλικών, μουσικής, τέχνης (για μαθητές σχολείου και ενήλικες), φυσικών επιστημών (για μαθητές σχολείου), χρήσης υπολογιστών και Διαδικτύου και Ευρωπαϊκής πολιτικής για τις απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές, βιολογικής γεωργίας αγροτουρισμού και συμβουλευτικής γονέων σε θέματα παραβατικής συμπεριφοράς παιδιών [ναρκωτικά, βία κλπ.] (για ενήλικες).

Μετά λοιπόν και την καταγραφή των προτιμήσεων των επιμορφούμενων κάθε χώρας οι αρμόδιοι ανέλαβαν τη σχεδίαση και ανάπτυξη των ηλεκτρονικών μαθημάτων και των αντίστοιχων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Για την υλοποίηση των μαθημάτων συστάθηκαν εικονικές τάξεις, στις οποίες εκπαιδευτής και εκπαιδευόμενοι βρίσκονταν σε διαφορετικό χώρο. Σε κάθε περίπτωση υπήρχε ένας απομακρυσμένος εκπαιδευτής και ένας τοπικός συντονιστής. Ο απομακρυσμένος εκπαιδευτής είχε την ευθύνη της διεξαγωγής του μαθήματος, ενώ ο τοπικός συντονιστής είχε επικουρικό ρόλο στην όλη διαδικασία, καθώς εμπύχωνε τους επιμορφούμενους και τους βοηθούσε σε περίπτωση που συναντούσαν κάποια δυσκολία. Πέρα από τη διεξαγωγή των συναντήσεων των δύο μερών σε πραγματικό χρόνο, οι επιμορφούμενοι είχαν πρόσβαση στο υλικό του μαθήματος το οποίο μπορούσαν να μελετήσουν και πάνω στο οποίο μπορούσαν να εξασκηθούν σε δικό τους χρόνο.

Χρησιμοποιήθηκε λοιπόν ένα μεικτό μοντέλο μάθησης. Αρχικά οι επιμορφούμενοι συμμετείχαν μέσω του προγράμματος illuminate στο μάθημα το οποίο διεξαγόταν από απόσταση, καθώς εκπαιδευτής και εκπαιδευόμενοι βρίσκονταν σε διαφορετικά σημεία (μοντέλο σύγχρονης εξ αποστάσεως μάθησης). Στη συνέχεια ο καθένας μπορούσε να εργαστεί αυτόνομα χρησιμοποιώντας το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό και λογισμικό στους σχολικούς ή στο δικό του προσωπικό υπολογιστή (μοντέλο ασύγχρονης εξ αποστάσεως μάθησης). Η διδακτική προσέγγιση που ακολουθήθηκε παρουσίασε εξαιρετικό ενδιαφέρον για όλους τους συμμετέχοντες. Ο τρόπος διεξαγωγής των μαθημάτων, η χρήση σύγχρονων εργαλείων του διαδικτύου για την υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που βασίζονται σε προηγμένες παιδαγωγικές προσεγγίσεις, η επικοινωνία με κατοίκους απομακρυσμένων κοινοτήτων, η συμμετοχή σε εικονικές ηλεκτρονικές κοινότητες κινητοποίησαν τους συμμετέχοντες και δημιούργησαν επιπλέον κίνητρα για μάθηση.

Τα θέματα με τα οποία ασχολούνται εμπίπτουν στα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα τους. Η γεωργία, η κτηνοτροφία, η μαγειρική, η εκμάθηση ξένων γλωσσών, η ανάπτυξη δεξιοτήτων στη χρήση των υπολογιστών και του διαδικτύου είναι μερικά από τα αντικείμενα με τα οποία ασχολούνται οι επιμορφούμενοι στα πλαίσια του REVIT. Το σχολείο της περιοχής αποκτά εξέχοντα ρόλο καθώς αποτελεί το σημείο συνάντησης των ατόμων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα και επιτυγχάνεται με τον τρόπο αυτό

ακόμη και τη σύσφιξη των σχέσεων ανθρώπων που ενώ κατοικούν στο ίδιο μέρος η απουσία κοινών βιωμάτων δεν τους έφερε ποτέ κοντά. Παράλληλα αναπτύσσονται νέες σχέσεις με άτομα που δεν γνωρίζουν σε προσωπικό επίπεδο, αλλά συναναστρέφονται μαζί τους στα πλαίσια του σεμιναρίου, είτε αυτοί είναι επιμορφωτές είτε είναι άλλοι επιμορφούμενοι.

Η χρήση του υπολογιστή από άτομα που δεν είναι τόσο εξοικειωμένα με τις καινούργιες τεχνολογίες, ανοίγει γι' αυτούς νέες προοπτικές. Η πρόσβαση τους στις πηγές πληροφόρησης που το διαδίκτυο παρέχει, διευρύνει τους ορίζοντές τους και δημιουργεί προοπτικές για τη συμμετοχή τους στην κοινωνία της γνώσης. Έτσι, αποκτούν ευκαιρίες και δυνατότητες που έχουν οι κάτοικοι μεγάλων αστικών κέντρων και αποκαθίσταται με τον τρόπο αυτό μια ισοτιμία μεταξύ του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΊΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΥΦΟΝΗΣΙ

Οι απομακρυσμένες περιοχές του Ελλαδικού χώρου που ενεπλάκησαν στο πρόγραμμα ήταν τα νησιά Ίος και Κουφονήσι. Δύο πολύ μικρά νησιά που ανήκουν στο σύμπλεγμα των Κυκλάδων, με περιορισμένο αριθμό μόνιμων κατοίκων και αρκετά δύσκολες συνθήκες διαβίωσης κατά τη διάρκεια των χειμερινών μηνών. Βασικό χαρακτηριστικό των δύο νησιών είναι η έντονη εναλλαγή του σκηνικού μεταξύ των χειμερινών και των θερινών μηνών. Τα νησιά κατακλύζονται από τουρίστες κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών, όποτε για τρεις τουλάχιστον μήνες η ζωή των κατοίκων απόκτη φρενήρεις ρυθμούς και περιστρέφεται γύρω από τη διαχείριση της τουριστικής έκρηξης. Μετά το Σεπτέμβρη όμως το σκηνικό αλλάζει δραματικά. Τα νησιά ερημώνουν απότομα μετά το τέλος της καλοκαιρινής περιόδου και οι μόνιμοι κάτοικοι έρχονται πλέον αντιμέτωποι με μια μονότονα επαναλαμβανόμενη καθημερινότητα. Οι χώροι συνεστιάσεων και τα μαγαζιά που κατά τη θερινή περίοδο ασφυκτιούσαν από κόσμο, στην πλειοψηφία τους παραμένουν κλειστά κατά τη διάρκεια του χειμώνα, δίνοντας στον τόπο μια εικόνα εγκατάλειψης και δημιουργώντας στους κατοίκους αισθήματα μελαγχολίας.

Η απομόνωση που βιώνουν οι κάτοικοι αυτών αλλά και αντίστοιχων μικρών νησιών επιτείνεται από την έλλειψη τακτικών δρομολογίων, καθώς οι περισσότερες ακτοπλοϊκές εταιρίες διακόπτουν δρομολόγια τα οποία εκτελούνται για συγκεκριμένους μήνες το χρόνο για να καλύψουν τις ανάγκες που προκύπτουν από τη μαζική μετακίνηση τουριστών. Τα περιορισμένα δρομολόγια σε συνδυασμό με τα έντονα καιρικά φαινόμενα του χειμώνα είναι δυνατό να κρατήσουν τα νησιά αποκλεισμένα για αρκετές ημέρες.

Πέρα από τη φυσική απομόνωση οι κάτοικοι αυτών των νησιών βιώνουν έντονα μια μορφή κοινωνικού αποκλεισμού. Η απουσία εναλλακτικών δραστηριοτήτων, η έλλειψη εκδηλώσεων και πολιτιστικών δρώμενων, η ανυπαρξία επιμορφωτικών σεμιναρίων περιορίζει τις προοπτικές αυτών των ανθρώπων για να διευρύνουν το πεδίο των γνώσεων τους ή έστω να βελτιώσουν την καθημερινή τους πραγματικότητα. Όλο το νησί βρίσκεται σε μια κατάσταση χειμερίας νάρκης και οι κάτοικοι του απλά περιμένουν να περάσει το δύσκολο χρονικό διάστημα των χειμερινών μηνών, μέχρι να έρθει πάλι το καλοκαίρι και να νιώσουν ζωντανοί.

Το REVIT έχοντας επίγνωση των δεδομένων συνθηκών στοχεύει στην παροχή κινήτρων για μάθηση και διεξόδων από τη ρουτίνα της καθημερινότητας στους

κατοίκους της Ίου και των Κουφονησίων. Η εμπλοκή στο πρόγραμμα προκάλεσε ενθουσιασμό στους κατοίκους των νησιών γεγονός που αντικατοπτρίστηκε στο μεγάλο αριθμό ατόμων που εκδήλωσαν ενδιαφέρον για συμμετοχή.

Προκειμένου το πρόγραμμα να τύχει αποδοχής από την τοπική κοινωνία θα πρέπει να εναρμονιστεί με τις ανάγκες των κατοίκων και να ανταποκριθεί στα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και τις απαιτήσεις τους. Για το λόγο αυτό αντιπρόσωποι από την ομάδα εργασίας στο EAITY και τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Κυκλάδων, βρέθηκαν στην Ίο και το Κουφονήσι για να προσεγγίσουν τους κατοίκους και να καταγράψουν πληροφορίες που αφορούν στα χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας. Έπειτα από την ενημέρωση των πολιτών και των τοπικών φορέων ακολούθησε συζήτηση μαζί τους προκειμένου να διερευνηθούν οι προσδοκίες τους σχετικά με το REVIT. Συγκεντρώθηκαν επίσης σημαντικές πληροφορίες που αφορούσαν στην υλικοτεχνική υποδομή των αιθουσών που θα φιλοξενούσαν τους μαθητές του προγράμματος, αλλά και τους δασκάλους και καθηγητές που ανήκαν στο δυναμικό των σχολείων και η υποστήριξη και βοήθεια των οποίων ήταν απαραίτητη για τη διεξαγωγή του έργου.

Όλοι όσοι συμμετείχαν στις συναντήσεις που έλαβαν χώρα στην Ίο και το Κουφονήσι κλήθηκαν στη συνέχεια να συμπληρώσουν ερωτηματολόγια, τα οποία θα βοηθούσαν στην εξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων σχετικά με το προφίλ των επιμορφούμενων και τα θέματα πάνω στα οποία θα τους ενδιέφερε να επιμορφωθούν. Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν συνέβαλαν σημαντικά στον καθορισμό των στόχων και της μεθοδολογίας του προγράμματος.

Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές που δραστηριοποιούνται στα σχολεία των δύο νησιών έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και διάθεση για συμμετοχή στο πρόγραμμα. Ωστόσο το γεγονός ότι θα ήταν αναγκασμένοι να παραμένουν στο σχολείο για αρκετές ώρες μετά τη λήξη του υποχρεωτικού τους ωραρίου, δημιούργησε μια μικρή δυσαρέσκεια. Μέχρι τη χρονική στιγμή της επίσκεψης των υπευθύνων του έργου και των συνεργατών από τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων δεν είχαν τοποθετηθεί στα σχολεία του νομού καθηγητές πληροφορικής. Έτσι η συνδρομή καθηγητών άλλων ειδικοτήτων κρίθηκε απαραίτητη προκειμένου να βοηθηθούν οι συμμετέχοντες που δεν είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση του υπολογιστή.

Τα ενδιαφέροντα των κατοίκων των δύο νησιών, έτσι όπως αυτά εκφράστηκαν κατά τη διάρκεια των συναντήσεων με τους υπεύθυνους του προγράμματος, ήταν τα ακόλουθα:

- εξοικείωση με τη χρήση του υπολογιστή και του διαδικτύου
- σχεδιασμός και υλοποίηση ιστοσελίδων με σκοπό την προώθηση τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών
- πληροφορίες σχετικά με ιστοσελίδες που παρουσιάζουν ενδιαφέρον από πλευράς σχεδίασης, ευχρηστίας ή επισκεψιμότητας
- ανταλλαγή συνταγών μεταξύ πολιτών διαφόρων χωρών με απώτερο σκοπό τη χρήση τους από επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στο χώρο των εστιατορίων
- εκμάθηση αγγλικών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και να διευκολύνουν την επικοινωνία με τους επισκέπτες από το εξωτερικό
- διάφορες χειροτεχνίες
- ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών καλλιέργειας

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε συνδυάζει τις αρχές και τις μεθόδους της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Έτσι οι επιμορφούμενοι συμμετέχουν αρχικά μέσω τηλεδιάσκεψης σε ένα μάθημα που παραδίδει ένας απομακρυσμένος εκπαιδευτής. Κατά τη διάρκεια της τηλεδιάσκεψης υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας τόσο με τον εκπαιδευτή όσο και με τους άλλους εκπαιδευόμενους μέσα από συγκεκριμένα εργαλεία, γεγονός που συντελεί στην περαιτέρω εξοικείωση με τη χρήση των εργαλείων web 2.0. Μέσα από την πλατφόρμα του REVIΤ οι συμμετέχοντες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αποθηκευμένα καταγεγραμμένα μαθήματα τα οποία έχει παραδώσει ένας απομακρυσμένος εκπαιδευτής και να τα χρησιμοποιήσουν σαν επιπρόσθετα πηγή πληροφοριών.

Στη συνέχεια έχοντας αποκτήσει κάποιες βασικές γνώσεις, εργάζονται αυτόνομα χρησιμοποιώντας κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό αξιοποιώντας τα ερεθίσματα που δέχτηκαν στο προηγούμενο στάδιο. Η υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων σχετικών με μάθημα προτρέπει τους επιμορφούμενους σε συνεργασία τόσο με τα άτομα τα οποία ανήκουν στην ίδια μαθησιακή ομάδα όσο και με εκείνους που βρίσκονται σε απομακρυσμένες κοινότητες άλλων χωρών. Η επικοινωνία προϋποθέτει τη χρήση σύγχρονων εργαλείων του διαδικτύου και ευνοεί τη σύσταση εικονικών τάξεων με τη συμμετοχή «μαθητών» που βρίσκονται σε διαφορετικά γεωγραφικά σημεία.

Τα σχολεία και των δύο νησιών διαθέτουν ικανοποιητικά εξοπλισμένα εργαστήρια πληροφορικής, τα οποία αποκτήθηκαν από ευρωπαϊκά έργα. Οι επιμορφούμενοι χρησιμοποιώντας το διαθέσιμο εξοπλισμό έρχονταν σε επαφή με τον απομακρυσμένο εκπαιδευτή και συμμετείχαν στη διεξαγωγή του μαθήματος. Το σχολείο κατά τη διάρκεια του προγράμματος απέκτησε ρόλο κεντρικού πυρήνα μάθησης.

Ο απομακρυσμένος εκπαιδευτής ήταν ουσιαστικά υπεύθυνος για τη διεξαγωγή του μαθήματος, έθετε συγκεκριμένους στόχους και δραστηριότητες και καθόριζε το χρονοδιάγραμμα των τηλεδιασκέψεων. Η φυσική παρουσία κάποιου εκπαιδευτή κρίθηκε παρόλα αυτά απαραίτητη, καθώς πολλοί από τους επιμορφούμενους δεν είχαν την απαιτούμενη εξοικείωση με τη χρήση του υπολογιστή. Πέρα από την παροχή βοήθειας, όποτε αυτή χρειάστηκε, ο τοπικός συντονιστής ενθάρρυνε τους συμμετέχοντες προσφέροντας τους επιπλέον κίνητρα για μάθηση. Η συνεργασία των δύο αυτών εκπαιδευτών κάλυψε κενά και ανάγκες που δημιουργεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Η πλατφόρμα σύγχρονης εκπαίδευσης «illuminate» ήταν αυτή που φιλοξένησε τις συναντήσεις μεταξύ των δύο μερών. Μέσα στο συγκεκριμένο περιβάλλον κάθε χρήστης μπορεί πέρα από το να παρακολουθεί το διδάσκοντα και την παρουσίαση που έχει ετοιμάσει, να πάρει το λόγο και να εκφράσει την ένσταση ή την απορία του, να συμφωνήσει ή να διαφωνήσει με συγκεκριμένη πρόταση, να αισθανθεί ενεργό μέλος μιας ομάδας με έναν κοινό μαθησιακό στόχο. Πέρα από την πλατφόρμα illuminate όλοι οι επιμορφούμενοι χρησιμοποίησαν μέσα στα πλαίσια του προγράμματος blogs, podcasts, wikis, forums καθώς και το εικονικό διαδικτυακό περιβάλλον «Opensim». Το υλικό του μαθήματος υπήρχε αναρτημένο στην πλατφόρμα ασύγχρονης εκπαίδευσης «Moodle» και ήταν προσβάσιμο από τους συμμετέχοντες, οι οποίοι μπορούσαν σε δικό τους χρόνο και χώρο να το μελετήσουν,

να εξασκηθούν με τη χρήση των εργαλείων web 2.0, να πειραματιστούν υλοποιώντας δραστηριότητες στα πλαίσια του προγράμματος.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟ

Στην περίπτωση της Ελλάδας και της Κύπρου συστήθηκαν τμήματα με τη συμμετοχή επιμορφούμενων και από τις δύο χώρες. Έτσι, δημιουργήθηκαν «τάξεις» με μαθητές από την Ίο, το Κουφονήσι, το Παλαιχώρι, ενώ ο δάσκαλος μπορεί να βρισκόταν στην Αθήνα, στην Πάτρα ή στη Λευκωσία. Τα μαθήματα που τελικά υλοποιήθηκαν ήταν τα ακόλουθα:

Εισαγωγικό μάθημα “Αξιοποιώντας τις τεχνολογίες του διαδικτύου”

Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε κάθε περίπτωση και για όλα τα τμήματα, θεωρήθηκε υποχρεωτική η παρακολούθηση ενός εισαγωγικού μαθήματος το οποίο αφορούσε στην αξιοποίηση των τεχνολογιών του διαδικτύου. Άτομα που δεν είχαν παρακολουθήσει το εισαγωγικό σεμινάριο δεν τους επιτράπη η συμμετοχή σε επόμενες ενότητες. Στόχος του συγκεκριμένου μαθήματος ήταν να εξοικειωθούν οι επιμορφούμενοι με τη διαδικασία δημιουργίας, δημοσίευσης και διαμοίρασης ψηφιακού περιεχομένου σε κοινωνικά δίκτυα, με τη διεκπεραίωση συναλλαγών μέσω διαδικτύου, με τις τεχνικές ανάκτησης ψηφιακού περιεχομένου από το διαδίκτυο καθώς και με τις τεχνικές αναζήτησης και συλλογής πληροφοριών μέσα από τις αναρίθμητες πηγές που το διαδίκτυο προσφέρει. Το συγκεκριμένο μάθημα μεταφράστηκε και πραγματοποιήθηκε και στις πέντε συμμετέχουσες χώρες στην φάση εφαρμογής του έργου και μάλιστα περισσότερες από μια φορές. Συγκεκριμένα στην περίπτωση της Ελλάδας και της Κύπρου, εξαιτίας του αυξημένου ενδιαφέροντος που συγκέντρωσε το μάθημα δημιουργήθηκαν τελικά 4 τμήματα, ενώ το παρακολούθησαν συνολικά 18 άτομα από την Ίο και το Κουφονήσι και 22 από την Κύπρο.

Χρήση τεχνολογιών του διαδικτύου από καθηγητές αγγλικών

Το συγκεκριμένο μάθημα απευθύνεται αποκλειστικά σε καθηγητές αγγλικών. Έχοντας ως κοινό άξονα τη γλώσσα υπήρξε η δυνατότητα σύστασης εικονικών τάξεων στις οποίες θα μπορούσαν να συμμετέχουν ταυτόχρονα επιμορφούμενοι από διαφορετικές χώρες. Έτσι, δημιουργήθηκε ένα τμήμα με 2 καθηγητές από τη Φιλανδία, 2 από τη Πολωνία και 1 από Ελλάδα. Αντικείμενο αυτής της διδακτικής ενότητας αποτελούσε η καλλιέργεια της ικανότητας των καθηγητών αγγλικών να σχεδιάζουν και να πραγματοποιούν μαθήματα με τη χρήση των εργαλείων του διαδικτύου. Οι συμμετέχοντες ασχολήθηκαν με blogs, wikis, podcasts, το forum που υπάρχει στην πλατφόρμα του REVIΤ, ενώ για τη σύγχρονη επικοινωνία τους χρησιμοποίησαν το illuminate.

Αγγλικά στον τουριστικό τομέα

Κάτοικοι τουριστικών περιοχών όπως είναι η Ίος και το Κουφονήσι εξέφρασαν την επιθυμία να παρακολουθήσουν μαθήματα αγγλικών τα οποία θα ήταν προσανατολισμένα στον τουρισμό. Η ραγδαία τουριστική ανάπτυξη των συγκεκριμένων νησιών προσέλκυσε τα τελευταία χρόνια πλήθος επισκεπτών από χώρες του εξωτερικού. Οι μεγαλύτεροι κυρίως κάτοικοι των νησιών αυτών αντιμετώπισαν σοβαρά θέματα επικοινωνίας. Θεώρησαν λοιπόν τη γνώση αγγλικών απαραίτητη προϋπόθεση και βασική συνθήκη για να προωθήσουν την τουριστική ανάπτυξη των περιοχών τους. Το συγκεκριμένο λοιπόν μάθημα απευθύνεται σε ενήλικες και αποτελεί μια σειρά από εκπαιδευτικές δραστηριότητες που εστιάζουν στη

χρήση της αγγλικής γλώσσας για τις ανάγκες επικοινωνίας ανθρώπων που εργάζονται και απασχολούνται στον τουριστικό τομέα, και οι οποίοι ενδιαφέρονται να βελτιώσουν τα αγγλικά τους, ώστε να τα χρησιμοποιούν με επιτυχία στις επαγγελματικές και ψυχαγωγικές τους δραστηριότητες. Το μάθημα παρακολούθησαν 3 επιμορφούμενοι από την Ελλάδα, 8 από την Κύπρο και 2 τη Βουλγαρία.

Κοινωνική δικτύωση για εκπαιδευτικούς

Το πρόγραμμα το οποίο προέκυψε από τη συνεργασία Ελλάδας (EAITY) και Φινλανδίας (CHYDENIUS) απευθύνεται σε καθηγητές και δασκάλους και αφορά στη χρήση κοινωνικών δικτύων μέσα στην τάξη. Αποβλέπει στην εξοικείωση των παιδαγωγών με τέτοιου είδους εργαλεία, έτσι ώστε να είναι σε θέση να τα εντάξουν και να τα χρησιμοποιούν στο καθημερινό πρόγραμμα του σχολείου. Στόχο του σεμιναρίου αποτελεί η καλλιέργεια της ικανότητας των συμμετεχόντων να αναπτύσσουν και να εφαρμόζουν καινοτόμες παιδαγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες θα βασίζονται στη χρήση εργαλείων του διαδικτύου.

Εισαγωγικό μάθημα e-commerce

Πολλοί από τους επιμορφούμενους που δήλωσαν συμμετοχή στο πρόγραμμα REVIT έχουν δικές τους επιχειρήσεις και ενδιαφέρονται για την προώθηση των προϊόντων και υπηρεσιών τους μέσω του διαδικτύου. Σκοπός λοιπόν του συγκεκριμένου μαθήματος ήταν να αρχίσουν να αντιλαμβάνονται οι επιμορφούμενοι το Web ως νέο κανάλι για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας και να το χρησιμοποιούν προκειμένου να εμπορεύονται τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους. Πιο συγκεκριμένα οι συμμετέχοντες έρχονται σε επαφή με τις βασικές αρχές του μάρκετινγκ, τους κανόνες που διέπουν το ηλεκτρονικό εμπόριο και τη σχετική νομοθεσία που νομιμοποιεί τέτοιου είδους συναλλαγές, μαθαίνουν πως μπορούν να διαφημίσουν τις επιχειρήσεις τους στο διαδίκτυο, ενώ στήνουν και το δικό τους ηλεκτρονικό κατάστημα.

Βιοκαλλιέργειες

Κατά τη διάρκεια της καταγραφής των θεμάτων που συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον των υποψήφιων “μαθητών” προτάθηκε και αυτό της βιοκαλλιέργειας, καθώς οι κάτοικοι πολλών περιοχών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα ασχολούνται με αγροτικές δραστηριότητες. Στόχος του μαθήματος ήταν η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των συμμετεχόντων σχετικά με το ενδιαφέρον τους για την οργανική γεωργία. Οι πρώτες δραστηριότητες του μαθήματος αφορούν στην αναγνώριση και κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κάθε περιοχής, αφού οργανική γεωργία σημαίνει σεβασμός στο περιβάλλον και τις επικρατούσες συνθήκες. Στη συνέχεια οι επιμορφούμενοι γνωρίζουν τις διαδικασίες και τις δομές που απαιτούνται για την πιστοποίηση προϊόντων και αγρών, που καλλιεργούνται βάση των αρχών της βιολογικής γεωργίας, ενώ αποκτούν και βασικές γνώσεις που απαιτούνται για τη σύσταση μιας επιχείρησης η οποία θα είναι βασισμένη στην οργανική γεωργία.

Αγροτικός τουρισμός

Η ανάγκη για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε περιοχές όπου δεν μπορεί να αναπτυχθεί μαζικός τουρισμός, εκφράστηκε από κατοίκους των περιοχών που εμπλέκονται στο πρόγραμμα. Έτσι προέκυψε και το μάθημα του αγροτικού τουρισμού το οποίο πραγματοποιήθηκε σε τρεις χώρες την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Βουλγαρία. Στα πλαίσια αυτού του μαθήματος οι επιμορφούμενοι

γνώρισαν τις βασικές αρχές που διέπουν τον αγροτικό τουρισμό και τα σημεία στα οποία διαφοροποιείται από το μαζικό. Είδαν τρόπους με τους οποίους μπορούν να αναπτύξουν σχετικές επιχειρήσεις οι οποίες θα λειτουργούν με σεβασμό στο περιβάλλον και με στόχο την προσέλκυση επισκεπτών οι οποίοι θα έχουν τη διάθεση να εναρμονιστούν με το περιβάλλον και να βιώσουν μια ξεχωριστή εμπειρία.

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Η ενθουσιώδης υποδοχή του REVIT από τους κατοίκους των δύο νησιών εκφράστηκε με το μεγάλο αριθμό των υποψήφιων συμμετεχόντων. Ειδικά στην Ίο τα άτομα που δήλωσαν ενδιαφέρον για τα μαθήματα ξεπέρασαν τις προσδοκίες των υπευθύνων του προγράμματος. Παρόλα αυτά, όμως, υπήρχε μια παρανόηση αναφορικά με το επίπεδο γνώσεων των επιμορφούμενων. Από την αρχή είχε γίνει σαφές ότι το πρόγραμμα απευθύνεται σε άτομα που είναι εξοικειωμένα σε κάποιο βαθμό με τη χρήση του υπολογιστή. Ωστόσο αρκετοί ήταν αυτοί που από ενθουσιασμό και θετική διάθεση για το έργο, έδωσαν μικρή βαρύτητα στην παραπάνω οδηγία και δήλωσαν συμμετοχή στα μαθήματα, ενώ η εξοικείωση τους με τη χρήση του υπολογιστή ήταν ελάχιστη.

Συστάθηκαν λοιπόν τμήματα με άτομα που είχαν δουλέψει ξανά στον υπολογιστή και ήταν σε θέση να παρακολουθήσουν την εξέλιξη του προγράμματος και κάποια άλλα που κατέβαλαν καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος προσπάθεια για να χρησιμοποιήσουν σωστά το ποντίκι ή να διαχειριστούν τα παράθυρα που είχαν μπροστά τους. Αυτή η ανομοιομορφία δημιουργούσε δυσλειτουργίες στο τμήμα και ανώφελες καθυστερήσεις.

Ένα άλλο πρόβλημα που προέκυψε ήταν η ασυνέπεια αρκετών συμμετεχόντων. Η διάρκεια των μαθημάτων ήταν περίπου δύο μήνες, χρονικό διάστημα κατά το οποίο πολλοί από τους «μαθητές» χρειάστηκε να απουσιάσουν 3 ή 4 φορές. Η απουσία από τα μαθήματα είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία κενών, γεγονός που δυσχέραινε τη μετέπειτα ένταξη τους τμήμα και το συγχρονισμό τους με την υπόλοιπη ομάδα.

Επιπλέον το χρονικό διάστημα πριν από το Πάσχα συνοδεύεται από προετοιμασίες για την έναρξη της τουριστικής περιόδου. Οι περισσότεροι κάτοικοι των νησιών ασχολούνται με τουριστικές επιχειρήσεις και έτσι ήταν δύσκολο για αυτούς να παρακολουθούν τις online συναντήσεις στο illuminate.

Οι επιμορφούμενοι ανέφεραν και κάποια τεχνικά προβλήματα τα οποία δυσχέραιναν σε αρκετές περιπτώσεις τη διεξαγωγή των μαθημάτων. Η ταχύτητα του διαδικτύου (2 Mbps) δεν ήταν αρκετή για να υποστηρίξει περισσότερους από 3 ή 4 σταθμούς εργασίας, ειδικά όταν σε αυτούς έτρεχαν εφαρμογές όπως το illuminate. Υπήρξαν λοιπόν περιπτώσεις όπου η σύνδεση με το διαδίκτυο υπερφόρτωναν και έπρεπε να γίνουν επανεκκινήσεις στους υπολογιστές. Η επαναφορά του δικτύου και ο επαναπροσδιορισμός του μαθήματος δημιουργούσε καθυστερήσεις και δυσαρέσκεια στους συμμετέχοντες.

Βασική προϋπόθεση για να μπορέσει να παρακολουθήσει κάποιος τα υπόλοιπα μαθήματα του προγράμματος ήταν να έχει συμμετάσχει στο εισαγωγικό σεμινάριο για την αξιοποίηση των τεχνολογιών του διαδικτύου. Υπήρχαν άτομα που είχαν παρακολουθήσει το αρχικό σεμινάριο και είχαν δικαίωμα συμμετοχής στο μάθημα των αγγλικών αλλά δεν ενδιαφέρονταν γι' αυτό και από την άλλη πλευρά υπήρχαν κάποιοι

που ενώ ήθελαν να το παρακολουθήσουν δεν μπορούσαν λόγω του ότι δεν πληρούσαν τις ελάχιστες προϋποθέσεις ως προς τις γνώσεις Αγγλικών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το REVIT μέσα στα δύο χρόνια που ήταν ενεργό κατάφερε να δώσει πνοή σε περιοχές απομακρυσμένες από μεγάλα αστικά κέντρα. Το σχολείο της κάθε εμπλεκόμενης περιοχής επαναπροσδιόρισε τη λειτουργία του, ως πυρήνα για τη διαβίου μάθηση μιας απομακρυσμένης αγροτικής κοινότητας. Οι δάσκαλοι, οι καθηγητές ή άλλα εμπνευσμένα και με όραμα μορφωμένα μέλη της τοπικής κοινότητας βρήκαν διέξοδο στη δημιουργικότητα τους και αξιοποίησαν τις ικανότητες τους. Τα άτομα που συμμετείχαν στο πρόγραμμα αποκόμισαν σημαντικά μαθησιακά οφέλη, διεύρυναν το πεδίο των γνώσεων τους, καλλιέργησαν δεξιότητες που μπορούν να χρησιμοποιήσουν στα πλαίσια της δουλείας τους, με στόχο της αύξησης της παραγωγικότητας και δημιουργικότητας τους. Καθώς όλα τα μαθήματα ήταν σχετικά με την επαγγελματική τους ιδιότητα, οι γνώσεις που απέκτησαν είχαν άμεση εφαρμογή και συμβολή στην αναβάθμιση των υπηρεσιών που αυτοί προφέρουν.

Εξοικειώθηκαν σημαντικά με τη χρήση των νέων τεχνολογιών και των υπηρεσιών του διαδικτύου και γνώρισαν τρόπους για να εναρμονίσουν την τεχνολογία με τις δικές τους ανάγκες. Επιμορφούμενοι οι οποίοι αρχικά θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τεchnοφοβικοί, άρχισαν να απομυθοποιούν τον υπολογιστή και να τον αντιλαμβάνονται ως ένα εργαλείο, ένα μέσο που μπορεί να απλοποιήσει τη ζωή και να διευκολύνει την καθημερινότητα τους. Πλέον μπορούν να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για την ενημέρωσή τους, την ψυχαγωγία ή την επικοινωνία με άλλους ανθρώπους.

Επιπλέον συνέσφιξαν τις σχέσεις και τους δεσμούς με ανθρώπους της περιοχής στην οποία διαμένουν, ενώ ήρθαν σε επαφή με άτομα άλλων περιοχών, ακόμα και διαφορετικών χωρών και γνώρισαν τον πολιτισμό και την κουλτούρα τους. Το πρόγραμμα REVIT, λοιπόν, συνέβαλε σημαντικά στο να αποβάλλουν οι συμμετέχοντες το αίσθημα κοινωνικής απομόνωσης που συχνά βιώνουν και να αποκτήσουν ρόλο και θέση στην κοινωνία της πληροφορίας. Η εμπειρία που βίωσαν τους προσέφερε διεξόδους κι εναλλακτικές στην καθημερινότητά τους, ενώ παράλληλα τους έδειξε το δρόμο για να κατακτήσουν οι ίδιοι τη γνώση και την αυτοεκτίμησή τους.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Χατζηλάκος, Θ., Σηφάκης, Ν., Εγγάρχου, Δ., Ρονιώτη, Σ. και Φουντάνα, Μ. (2007). *«Τηλε-εκπαίδευση που χρειάζεται: Αγγλικά σε απομακρυσμένα ολιγοθέσια δημοτικά»*. Ν. Δαπόντες και Ν. Τζιμόπουλος (Επιμ.), *Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στη Διδακτική Πράξη*. Πρακτικά Εισηγήσεων του 4^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ

Hadzilacos, Th., Sifakis, N., Egarchou, D., Fountana, M. (2009). 'Lifelong distance e-learning revitalizing small remote schools'. Paper presented in *ICODL 2009*, 27-29 November 2009, Athens, Greece.

Andreou, M., Hadzilacos, Th., Kyriakou, P., Liasis, G., Mavroudi, A., Egarchou, D., Fountana, M., Zagouras, G. (2009). D2.3 "Guidelines for Using the DL Framework for Adult Education (Continuous Education)", REVIT Project Deliverable.

Dimitra, E., Fountana, M., Paasimaki, J., Falkowska, M., Machanova, Z., Hadzilakos, Th. (2010). D5.1 *"Implementation Reports for each partner country (Greece, Finland, Poland, Bulgaria, Cyprus)"*, REVIT Project Deliverable.

<http://revit.cti.gr/index.php>